

A tanárok emberi hozzáállásával szembeni elvárások a Z- és Alfa-generáció tükrében 1. rész

Összefoglalás: Pedagógusként fontos tudnunk, hogy milyen elvárásokat támasztanak a tanári szereppel kapcsolatban diákjaink, főként most, amikor a középszintű oktatásban megjelenik az Alfa-generáció. A kutatásom célja az emberi hozzáállás felől vizsgálni, hogy az Alfa-generáció első négy, és a Z-generáció utolsó hét évében született diákok miként látják a „jó” pedagógust, mik az elvárásaik a pedagógusokkal szemben a személyes kapcsolat, partnerség terén. A kérdőíves kutatásban általános iskolai, gimnáziumi, valamint szakképző iskolai és technikumi tanulók vettek részt az érintett korosztályból. Az eredmények segítséget adhatnak a tanároknak abban, hogy hogyan viszonyuljanak a diákokhoz és hogyan tudjanak jobb eredményt elérni a nevelés terén. Az eredmények azt mutatják, hogy mindkét generáció a partneri kapcsolatokra törekvő pedagógust részesíti előnyben, valamint magas mindkét nemzedéknél a tanárokkal való személyes kapcsolatokra és interakciókra való igény.

Kulcsszavak: Z-generáció, Alfa-generáció, tanári szerepek, tekintélyelvűség, partneri kapcsolat, személyes kapcsolat, emberi hozzáállás.

Abstract: As a teacher, very important to know what kind of expectation of teacher's roles come from the students, especially now, when the members of Gen Alpha arrive to the secondary schools. „What makes a good teacher?” I asked the students from the first 4 years of Gen Alpha and the last 7 years of Gen Z, about the personal contact and partnership with the teacher. Students from elementary school, grammar school and secondary vocational school said their expectation for the teachers in a questionnaire. The results may help how can the teachers achieve better results in education and may show the way about the behaviour with the students. Both of generations prefer the teachers who try to build partnership with them and there is high demand of the personal contact and interaction with the teachers.

Keywords: Generation Z, generation Alpha, teacher roles, authoritarianism, partnership, personal contact, personal attitude.

* Dunaiújvárosi Egyetem,
mérnöktanár hallgató
Email: oliver.matics@gmail.
com

[1] Brunner Zs. A. (2018): „*Legyél olyan, amilyennek akarlak!*” – Az elvárások csapdájában.

Pszichoforyou <https://pszichoforyou.hu/elvarasok-csapdajaban/> (2023. 11. 18.)

[2] Steigervald K. (2023): *Generációk és szakadékok*. (Friderikusz S. Interjúja) Youtube <https://www.youtube.com/watch?v=j7I7pr3kFrI> (2023. 12. 03.)

Bevezetés

Mindenkinek, függetlenül a korától, nemétől, végzettségétől, vallási vagy faji hovatartozásától stb., vannak igényei és elvárásai. Vannak elvárásaink a fiatalabb és idősebb korosztály, a családtagjaink, munkatársaink, az adott ország politikai és gazdasági vezetői felé és még sok-sok minden felé, felsorolni is nehéz lenne. Ahogy mi elvárásokat támasztunk a külvilág felé, ugyanúgy fogalmaz meg környezetünk is elvárásokat irányunkba. E kettős oda-vissza kapcsolaton túl harmadikként megjelennek az önmagunkkal szemben támasztott elvárások. Ezek az igények néha jogosak, néha túlzóak, magasak, ellentmondóak; van, hogy teljesíthetőek és van, hogy nem.

Az elvárásoknak a nevelés, fejlődés tekintetében is fontos szerepük van. Brunner Zsanett Anna (2018) így fogalmazza ezt meg:

„Ha a gyermek felé nem érkezik semmi elvárás – azaz ha mindent lehet, de semmit sem kell –, az teljes káoszt eredményezhet: a gyermek úgy érezheti, mintha egyedül, térkép és útmutató nélkül maradt volna a világ felfedezésében és megismerésében. A másik véglet az, mikor a szülői elvárások irreálisak, teljesíthetetlenek, vagy éppen egymásnak ellentmondóak, a gyermek pedig azt a megsemmisítő következtetést vonja le belőlük, hogy bárhogyan is próbálkozik, úgysem tud megfelelni.” [1]

Az oktatásba kerülő gyermekek és szüleik a pedagógusok és az iskola felé is támasztanak elvárásokat, ahogyan az oktatási rendszernek, az intézménynek és a tanároknak is vannak elvárásai irányukban. Ezekről is elmondható, hogy vannak reálisak és irreálisak, túlzók és olyanok is, melyeknek eleget tenni törvényi, jogszabályi kötelezettség.

A tanulók felől érkező kíváncsiság egy része a tanári szereppel szembeni elvárásokat tartalmazza. Ezzel kapcsolatban két kérdés joggal merülhet fel bennünk, nevezetesen az, hogy milyenek is azok az elvárt tanári szerepek, valamint az, hogy egyáltalán meg kell-e a pedagógusoknak felelniük ezen elvárásoknak. A második kérdésre akkor tudunk egyértelműen felelni, ha ismerjük a választ az elsőre, hisz ezek lehetnek teljesíthetetlen, túlzó, irreális elvárások is. Miért fontos ezeket tudnunk? Ahhoz, hogy a tanítási-tanulási folyamat eredményes legyen, ismernünk szükséges a tanulókat, azok szokásait, jellemzőit, viselkedésüket, tanulási szokásaikat, a tanári szereppel szembeni elvárásaikat. Steigervald Krisztián (2023) egy interjúban így foglalja ezt össze: „A megértés az együttműködés alapja.” [2].

Az utolsó két nemzedék esetében a 2010-es év tekinthető a váltás dátumának [3, 4]. Ebből az következik, hogy a középfokú oktatásban a Z-generáció utolsó tagjai nagyjából 4–5 éven belül „eltűnnek” és már a 2024/2025-ös tanévtől megjelennek az Alfa-generáció első tagjai. Az elmúlt évtizedekben sok mindent megtudtunk a Z-generáció oktatást befolyásoló jellemzőiről. Voltak pedagógusok, akik az ismeretek, tapasztalatok alapján változtattak munkamódszereiken, tanítási szokásaikon, a taneszközökön és felhasználásukon, képesek voltak megújulni. A több, mint negyed évszázad alatt sok tapasztalat és kutatási eredmény gyűlt össze a Z-generációról, a mai kor emberének van hova információért fordulni. Ezzel ellentétben az Alfa-generáció kapcsán teljesen más a helyzet. A tagjai nagyon fiatalok, hisz a legidősebbek közülük, e sorok írásakor, 14 év körül vannak. A generációs jellemzőik most alakulnak ki. Ahogy a legfiatalabb nemzedék egyre idősebbé válik és egyre több hatás éri, úgy lassan kialakulnak az Alfa-generáció jellemzői. Érettebbé, jobban kutathatóvá válik. Ezen kutatás egyik nehézsége is pont a vizsgálni kívánt korosztály életkora. A generációs váltás nem köthető egyetlen dátumhoz vagy évhez, ezek folyamatosan mennek végbe [5]. Így a 2010-ben születettek még nem rendelkeznek tisztán Alfa-generációs tulajdonságokkal, azonban a jóval fiatalabb korosztály tanulmányozása nehézségekbe ütközik. Ugyanazon kérdések nem hoznak megfelelően értékelhető eredményt, mint az idősebb Z-generáció tagjainál. A két nemzedék tanári szerepekkel szembeni elvárásai nehezen vethetőek össze, nem beszélve arról, hogy egy 6 éves kisiskolás vagy éppen óvodás számára mást jelent a pedagógus, más a szerepe, mint egy 18 éves, szakmai vizsgára vagy érettségire készülő fiatalnak.

Amennyiben a fentebb feltett két kérdésből az elsőt kibővítjük és megvizsgáljuk, akkor válaszokat kaphatunk arra, hogy mik azok a tanári szereppel szembeni elvárások, melyeket a Z- és az Alfa-generáció tagjai fogalmaznak meg. Az alábbi kutatásom lehetséges válaszokat adhat erre a kérdésre, körüljárva a partnerség, a személyes kapcsolat vagy éppen a „jó” tanár témakörét, az emberi hozzáállást helyezve a fókuszba. Az eredmények segíthetnek minket abban, hogy a Z-generációval kapcsolatos eddigi tudásunkra alapozva iránymutatást kapjunk az Alfa-generáció eredményes oktatásához.

[3] Komár Z. (2017): Generációelméletek. *Új Köznevelés*, 73., (8–9.). <https://fo-lyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/generacioelmeketek> (2023. 01. 05.)

[4] McCrindle, M.–Wolfinger, E. (2014): *The ABC of XYZ: understanding the global generations*. University of New South Wales Press Ltd. https://www.academia.edu/35646276/The_ABC_of_XYZ_Mark_McCrindle_PDF_pdf (2024. 01. 20.)

[5] Nagy Á.–Kölcsey A. (2017): Mit takar az alfa-generáció? *Metszetek*, 6., (3.), pp. 20–30. https://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_201703_02.pdf (2023. 12. 03.)

[6] Szabó É. (2015). A digitális szakadékon innen és túl. A tanár-szerep változása a 21. században. *Oktatás-Informatika*, 2015. (1.), pp. 17–31. https://www.eltereader.hu/media/2015/07/Okt_inf_DNK_0714_READER.pdf (2023. 11. 18.)

[7] Lengyelne dr. Molnár T.–Kis-Tóth L. (2015): 2.2.1 IKT fogalma. In: Kis-Tóth L. (Szerk.): *IKT Innováció. Kezek. Észak-Magyarország Felsőoktatási Intézményeinek Együttműködése*. http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/kezek/05_ikt_02_27/221ikt_fogalma.html (2024. 01. 20.)

TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA

Arra, hogy „Milyen a jó tanár?” már többen megpróbálták választ keresni és adni. Alapvetően a hazai kutatások két fő irányvonalat határoztak meg, amik mentén vizsgálhatjuk a „jóságot”. Ezek a szakmai tudás és az emberi hozzáállás [6]. Mind a kettő sokrétű és koronként eltérő, hisz teljesen mást jelent ma a szakmai tudás a tanulók szemszögéből és mást jelentett a 1960-as években. Más lett mára a tudás átadása is. A pedagógusok tudása megváltozott és nem értékelődött le azáltal, hogy a zsebünkben lévő okoseszköz által pillanatok alatt hozzáférhetünk szinte bármilyen lexikális tudáshoz. Az emberi hozzáállás szintén átalakuláson megy keresztül. Tapasztalataim szerint a mai diákok nehezen fogadják el, vagy teljesen elutasítják az autokrata vezetői stílust, az ilyen pedagógusok nehezen tudják elérni az oktatás célját. Szintén saját tapasztalatom, hogy a kollegiális, egymást elfogadó és kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolatban a diákok jobban teljesítenek. Természetesen ez sem működik minden korosztálynál, de a középszintű oktatásban jól használható. Úgy vélem az emberi hozzáállás az, amin, ha a pedagógusok zöme képes változtatni, akkor jelentősen megváltoztatható a tanulási folyamat eredménye. Természetesen, ehhez hozzátartozik a diákok előzetes tudásszintjéhez és a korosztályukhoz illeszkedő tananyag, megfelelő tanítási, tanulási módszerek, taneszközök, s mind az, amivel elérhető a tanulók motiválása és a figyelmük fenntartása. Sok pedagógus dolgozik a taneszközök fejlesztésén, az óráik színesebbé tételén, az IKT (IKT: az Információs és Kommunikációs Technológiák) olyan eszközök, technológiák, szervezési tevékenységek, innovatív folyamatok összessége, amelyek az információ- és a kommunikációközlést, -feldolgozást, -áramlást, -tárolást, -kódolást elősegítik, gyorsabbá, könnyebbé és hatékonyabbá teszik. [7]

A KUTATÁS CÉLJA

A kutatásom célja egyfajta „használati útmutató” létrehozása a középfokú oktatásban 2024. szeptembertől megjelenő Alfa-nemzedékhez a pedagógusok számára. Azt tűztam ki célul, hogy a kutatással megpróbálom kideríteni, hogy milyen a „jó” tanár a partnerség, a személyes kapcsolatok terén, milyen jegyekkel kell, hogy rendelkezzen, hogy tanulók által elfogadott és kedvelt legyen.

Milyen igényeket támasztanak a tanulók a tanáraikkal szemben a személyes kapcsolat, interakció tekintetében. Válaszokat keresek arra is, hogy hogyan változnak ezek az elvárások a Z- és Alfa-generáció esetében. Mik azok az azonosságok, amikhez a Z-generációnál már hozzászoktunk, hozzásimultunk és ezek az Alfáknál is jelen vannak vagy teljesen mások.

Szakirodalmi áttekintés

Széleskörű szakirodalom foglalkozik azzal, hogy a születési dátumhoz kötődően generációkra bontsák az emberiséget, közös tulajdonságokkal, jellemzőkkel lássák el a korosztályos csoportokat. Ezzel ellentétben vannak olyan vélemények is, hogy generációk nem léteznek, a generációkat bemutató kutatások súlyos tudományos hibákon vagy az eredmények nem megfelelő okokkal történő magyarázatán alapulnak [8]. Az is elmondható, ahogy Szabó Éva (2015) is megfogalmazza a 2015-ös Digitális nemzedék konferenciához kapcsolódó tematikus összeállításban, hogy a pedagógusoknak, függetlenül attól, hogy melyik generáció képviselői, változniuk kell. Muszáj alkalmazkodniuk valamiképpen az új szituációkhoz. Az új kihívásokra szakmailag megalapozott és hatékony választ kell adniuk. Mindezeket Szabó Éva így foglalja össze:

„Ezeknek a válaszoknak egy része kifejezetten módszertani jellegű, másik részük azonban alapvető pedagógiai attitűdök és a pedagógus szerepfelfogás változását igénylik. A két szempont azonban csak elméletileg választható szét egymástól. A gyakorlatban minden módszertani változás igényel szemléletbeli változást is, és a tanári szerepfelfogás is visszahat a módszertani kultúrára.” [6].

GENERÁCIÓK

A kutatásom elkészítésének idején, 2023-ban, a szakképzésben, középiskolai oktatásban a Z-generáció utolsó tagjai vesznek részt, miközben a 8. osztályos tanulók között már megjelentek az Alfák. A pedagógusok zöme az X-, valamint az Y-generáció tagja, mint az a PDSZ 2022-ben készült felmérése alapján az intézmények korfájáról látható [9].

[6] Szabó É. (2015). A digitális szakadékon innen és túl. A tanár-szerep változása a 21. században. *Oktatás-Informatika*, 2015. (1.), pp. 17–31. https://www.eltereader.hu/media/2015/07/Okt_inf_DNK_0714_READER.pdf (2023. 11. 18.)

[8] Costanza, D. (2018. 04. 13.): *Can We Please Stop Talking About Generations as if They Are a Thing?* Slate. <https://slate.com/technology/2018/04/the-evidence-behind-generations-is-lacking.html> (2023. 11. 18.)

[9] Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (2022. 05. 23.): *A közoktatás vége: Felmérésünk szerint brutális a szakemberhiány. Ne dolgozz ingyen!* <https://nedolgozzingyen.hu/2022/05/23/a-ko-zoktat-as-vege-felme-resunk-szerint-bruta-lis-a-szakemberhiany/> (2023. 11. 18.)

[3] Komár Z. (2017): Generációelméletek. *Új Köznevelés*, 73., (8–9.). <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-koznevel-es/generacioelmletek> (2023. 01. 05.)

[10] Kasasa (2021. 07. 21.): *Boomers, Gen X, Gen Y, Gen Z, and Gen A explained*. <https://offer.kasasa.com/exchange/articles/generations/gen-x-gen-y-gen-z> (2024. 01. 09.)

[11] USC (2024. 01. 19.): *Research Guides / Demographics / Age Groups*. USC University of Southern California0020 <https://libguides.usc.edu/busdem/age> (2024. 01. 20.)

[12] CGK (é. n.): *Generational breakdown: Info about all of the generations*. CGK The Center for Generational Kinetics: <https://genhq.com/the-generations-hub/generational-faqs/> (2024. 01. 09.)

Abban, hogy melyik generációt milyen születési intervallumban értelmezzünk a szakértők nem teljesen egységes álláspontot képviselnek, eltérhet egy-két évvel. Ennek valószínűleg az az oka, hogy a vizsgált csoportok tagjai más-más földrajzi helyen és környezeti viszonyok között nőttek fel, mint arra Komár Zita (2017) is rámutat a generáció jelentésének magyarázatában:

„Szociológiai értelemben a generáció olyan személyek csoportja, akik ugyanabban a korszakban születtek, akiket sajátos események, trendek és folyamatok alakítottak és kötnek össze. A generációhoz tartozás tehát azt jelenti, hogy a kortársak történelmileg azonos korszakban és földrajzilag azonos helyen élnek, valamint hasonló értékeket képviselnek.” [3].

A régebbi generációk esetében ez magyarázatot ad minimális eltérésre a születési dátumok között, hisz teljesen más hatások érték az ifjúságot Amerikában, mint Európában vagy Afrikában. A mai világunk viszont felgyorsult, a Föld bármely részén történt események pillanatok alatt rányomják bélyegüket az egész világra. „A legújabb generációk azonban már átlépik a földrajzi és kulturális határokat (az első „globális generáció”), ezáltal jellemzően inkább élményeikben és tapasztalataikban, semmint irányítószámukban osztoznak egykorú társaikkal szerte a világon.” [3].

Mindezek ellenére a legnagyobb eltérést pont a Z- és Alfa-generációnál tapasztalhatjuk, pontosabban a két generáció közötti váltás dátumában. Attól függően, hogy milyen szakirodalmat, elemzést, újságcikket olvasunk hol a 2010-től, hol a 2012-től, 2013-tól vagy éppen 2016-tól születetteket tekint az Alfa-generáció első tagjainak. [10, 11, 12]

Z-generáció jellemzése

Születési intervallumként a 1995 és 2009 között született gyermekek tekinthetők a Z-generáció tagjainak. Az elmúlt közel harminc évben sok kutatás készült ezen nemzedékről. Ma már sok mindent tudunk a tanulási szokásaikról, az iskolával szembeni elvárásaikról, viselkedésükről, magatartásukról. Azt gondolhatnánk, hogy ezen ismeretek birtokában már mindent tudunk róluk, de a valóság ezzel szemben egészen más. A mostani évtizedben sorra születnek a publikációk, melyek a Z-generáció munkahelyi magatartásával, munkához való viszonyával foglalkoznak, s próbálnak segítséget adni a vezetőknek vagy éppen a beosztottaknak,

hogyan megértsék a Z-generációt a munkahelyeken [13, 14] A számos elérhető, a kutatáshoz illeszkedő szakirodalom közül, főként a magyar Z-generációt vizsgáló írásokat elemeztem. Ezek közül Ruzsa Csaba Ro-land: „Z”-generáció jellemzői és a várható munkaerő-piaci kihívások című tanulmányában több forrásra támaszkodva határozza meg a magyar Z-generáció főbb jellemzőit és párhuzamokat keres az amerikai Z-generációval. Ehhez főként egy 2016-os, döntően az amerikai Z-generáció tagjaira irányuló felmérését, valamint két, 2017-es, a magyar Z-generációt vizsgáló kutatás eredményeit használja. Elmondható, hogy a legtöbb jellemző megegyezik a két eltérő földrész, ország adott generációjának tagjainál. Nem figyelhető meg az a fajta különbség, ami még az Y, de az X vagy idősebb generációknál sokkal inkább jelen van, hogy az akkori világban az események hatása sokszor csak lokálisan volt tetten érhető, vagy csak nagyon lassan „szóródott” szét, ellentétben a mai gyors információáradattal. Ruzsa azt is kiemeli, hogy egy ausztrál kutatás megállapította, hogy a Z-generáció az első globális generáció [15].

Komár Zita (2017) az Új köznevelés című folyóiratban megjelent Generációelméletek című írásában szintén jellemzi a Z-generáció tagjait. Írásában nem csak a jellemzőket, hanem a korszakot, a korszakot bemutató politikai és gazdasági helyzetet is bemutatja, melyek hatást gyakoroltak a generációs tulajdonságokra. A Z-generációt a művészek, digitális bennszülöttek, netgeneráció és alkalmazkodók névvel is illeti, ezek többsége más írásokban is felbukkan [3].

A fenti két jellemzéshez hasonló, némely pontban részletesebb, illetve újabb jegyeket felsoroló leírást találunk Tracy Francis–Fernanda Hoefel: ‘True Gen’: Generation Z and its implications for companies (2018) (Igazi generáció: A Z-generáció és következményei a vállaltoknál) című írásában. Ebben a tanulmányban a Z-generáció amerikai és ázsiai tagjainak fogyasztási szokásait és a márkákhoz való viszonyát vizsgálták. Szintén megjelenik a műben a digitális bennszülöttek kifejezés, utalva arra, hogy ez a nemzedék az internet, a közösségi média és a mobilkommunikáció hatása alatt növekedett, ezek rányomták bélyegüket a generációra [16].

[3] Komár Z. (2017): Generációelméletek. *Új Köznevelés*, 73., (8–9.). <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-koz-neveles/generacioelmletek> (2023. 01. 05.)

[13] Ganesh, K. (2023): 10 Problems with Gen Z in the workplace: Understanding what motivates them. *Culturemonkey*, <https://www.culturemonkey.io/employee-engagement/problems-with-gen-z-in-the-workplace/> (2024. 01. 09.)

[14] Lendvai A. (2023): A Z-generáció tagjai fálnak mennek a munkától, stresszesek és hamar kiégnek. *Index*, <https://index.hu/fomo/2023/02/22/munka-munkahely-z-generacio-stressz-kienges-kutatas/> (2024. 01. 09.)

[15] Ruzsa Cs. R. (2010): "Z-generáció jellemzői és a várható munkaerő-piaci kihívások. *Közép-Európai Közlemények*, 11., (3.), pp. 149–157. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekkek/article/view/31713> (2023. 11. 19.)

[16] Francis, T.–Hoefel, F. (2018): ‘True Gen’: Generation Z and its implications for companies. McKinsey. <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies#> (2023. 11. 19.)

[17] *Mindennapi Pszichológia* (é.n.): <https://mipszi.hu/lexikon?szoveg=s-tigmatiz%C3%A1lci%C3%B3> (2024. 02. 08.)

Az alábbi, főként magyarországi Z-generációra vonatkozó jellemzőket Ruzsa és Komár munkája alapján állítottam össze kiegészítve Francis és Hoefel megállapításaival.

- A fiatalabb Z-generációból a legtöbben, már 11–12 évesen rendelkeztek okostelefonnal, a digitális eszközök természetesek, alapvetően elfogadottak számukra, a mindennapi életük részei. A prioritásaik között a legfontosabb dolgok sorrendben a jogosítvány, az érettségi és az okostelefon.
- Szimultán több médium felhasználói. Állandóan nagy mennyiségű információt fogadnak be, eközben rengeteg hatás éri őket, s ezeket egyidejűleg dolgozzák fel.
- Életük jelentős részét az interneten élik, kapcsolataikat a virtuális térben építik és itt is tartják fenn azok zömét. Saját bevallásuk szerint többet beszélnek virtuális térben, mint személyesen. A megkérdezettek közel 30%-a állította, hogy azzal is a virtuális térben kommunikál, aki fizikailag egy térben tartózkodik vele.
- Kapcsolataikra, kommunikációjukra az online világ hatással van, énjük határait kitágítja, átalakítja identitásukat. Mintegy 25%-a a megkérdezetteknek érzi úgy, hogy nem tud teljes mértékben beilleszkedni a valós szűk környezetébe. A válaszadók fele fontosnak tartotta a közösségi médiában a követői számát, bevallásuk szerint ez önbizalmat ad nekik.
- Az internet segítségével mindenhez hozzájuthatnak vagy megkaphatnak azonnal, ha valami nem kielégítő számukra, akkor egyszerűen tovább lépnek.
- Bátrak, kezdeményezők, praktikus szemléletűek, nem igazán kételkednek saját képességeikben és nincsenek teljesen tisztában saját korlátaikkal.
- A való, „offline” világban hiányos a konfliktuskezelési készségük. Előfordulnak indulatkezelési nehézségek, agresszió, tekintélyhez való viszonyuk meglehetősen laza, alacsony a szabálykövetési hajlandóságuk.
- A virtuális világnak „köszönhetően” már megszokták, hogy meghallgatásra talál a szavuk, nehezen viselik, ha nem tisztelik őket.
- Pragmatikusak és elemzőek a döntéseiket illetően, szeretnek sok információt kapni a választás előtt.
- Úgy vélik, hogy a párbeszéd, a vitás pontok megbeszélése a leghatékonyabb eszköz a konfliktusok megoldásához és a világ jobbításához. Kerülik a stigmatizációt. [17]

Alfa-generáció jellemzése

Az Alfa-generációról, mivel tagjai még igen fiatalok, kevés és hiányos adat áll rendelkezésünkre. Személyiségjegyeik, értékrendjük főként most van kialakulóban. Az eddigi kutatások alapján az elemzők, tudósok, pszichológusok még sok tekintetben csak következtetéseket vonnak le és megbecsülik a várható tulajdonságaikat. Továbbra is kérdés lehet, hogy vannak-e generációk, illetve a 2010 után születettek valóban egy új nemzedék tagjai-e vagy sem. Ezt a kérdés veti fel Nagy Ádám és Kölcsey Attila (2017) *Mit takar az Alfa-generáció?* címen közölt cikkében is. Az új nemzedéket Mannheim (1969) definíciója alapján vizsgálták, keresték az alfákra vonatkozó közös, az előző generációtól eltérő jellemzőket. Elfogadták a Strauss-Howe-modellt, s az Alfa-generációt a 2010-től születettekhez vontakoztatták. Megvizsgálták az akkor elérhető szakirodalmakat az Alfa-generációról és keresték a mannheimi értelemben vett generációs jegyeket. A vizsgálatuk eredményét így foglalják össze:

„Ha el is fogadjuk a Strauss–Howe-modellt, arra semmiképp nem tekinthetünk mechanikusan. Bizonyosan nem igaz tehát, hogy ha valaki 2009 decemberében született még az egyik, ha 2010 januárjában már a másik generációhoz tartozik. Trendek, jellegzetességek a korábbi generációk alapján talán valóban fellelhetők, de ezek társadalmi nagycsoportban, semmint egyes személyekre értelmezhetők.” [18].

Öt évvel Nagy és Kölcsey tanulmánya után már elmondható, hogy több szakirodalom érhető el a témában, de még sok Alfa-generációs tulajdonság, jellemző tekintetében csak becslések, jóslatok vannak. Ahogy haladunk az időben úgy kaphatunk egyre tisztább képet az Alfa-generációról. Ez a kép ma még nem tiszta a kontúrok életlenek, a színek fakók, de már látszik egy-egy éles részlet. Az elérhető, 2017 után megjelent kutatási eredmények alapján gyűjtöttem össze, hogy milyen tulajdonságok jellemzik a legfiatalabb generációt. Az első, és talán legjellemzőbb tulajdonság az, hogy ez a nemzedék már beleszületett a digitális világba, mint ahogy erre Pálkás-Pulger Zsuzsa (2019): *Alfa-generáció – a „digitális bábik” kora* című írásában is rámutat. Az Alfa-generáció legtöbb tagja már a megszületésük előtt kapcsolatba kerül a közösségi felületekkel, a szülők ilyen oldalakon posztolják az „örömhírt”, osztanak meg ultrahang felvételeket, csecsemőről készült képeket, videókat, s a legtöbben már facebook-profilt is készítenek az újonnan érkezőnek. Így lesznek gyakorlatilag 0 évesen a digitális tér szerves részei. Ez a korai „digitalizáció” a későbbiekben is rányomja bélyegét a nemzedékre és fejlődésére.

[18] Nagy Á.–Kölcsey A. (2017): *Mit takar az Alfa-generáció? Metszetek*, 6., (3.), pp. 20–30. https://metszetek.unideb.hu/files/metszetek_201703_02.pdf (2023. 12. 03.)

[19] Pálinkás–Pulger Zs. (2019): Alfa generáció – a „digitális békák” kora. *Új Köznevelés*, 75., (1–2.). <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/alfa-generacio-a-digitalis-bebik-kora> (2023. 11. 20.)

[20] Uzsálné Pécsi R. (2020): Fejleszt vagy rombol? Völgyhid TV, *You Tube*, <https://www.youtube.com/watch?v=EkdM15ovvsU> (2023. 12. 02.)

[21] Eduline (2021): *Alfa-generáció: kik ők és mit akarnak?* https://eduline.hu/campus_life/20210726_Alfage-neracio_kik_ok_es_mit_akarnak (2023. 11. 20.)

Kiemeli, hogy egy európai kutatás szerint az óvodáskorú gyermekek közel kétharmada használ táblagépet és internetet, de a 2 éves vagy fiatalabb személyek nagyjából egyharmada is táblagép használó, sőt 10 százalékuk első szava is a „tablet” [19]. Ez a korai okoseszköz-használat jelentős negatív hatással van az idegrendszer fejlődésére. Az Alfa-generáció megjelenése előtt 10 évvel, 2000-ben az Amerikai Pszichiátriai Társaság azt javasolta, hogy egyáltalán ne adjanak okoseszközt 3 éves korig a gyerekek kezébe, mert visszafordíthatatlan idegrendszeri károsodást okoz. Erre Uzsálné Pécsi Rita (2020) hívja fel a figyelmünket, ahol többek közt arról is beszél, hogy milyen klinikai és idegrendszeri elváltozásokat okoz az okoseszközök korai használata. Ezek közül a figyelemkoncentráció és a döntésképeség csökkenése direkt hatással van a tanulási képességekre, de közvetetten az indulatkezelés hiánya, csökkenése és az utóbbi években 20–27%-kal megnőtt serdülőkori depresszió is negatív hatással bírhat a tanuló iskolai teljesítményére [20]. Pálinkás–Pulger Zsuzsa (2019) is megemlíti egy felmérést, miszerint a 3 éves kor alatti tévénézés kedvezőtlen hatással van az olvasási és számolási képességekre. Ugyanakkor ő kedvező hatásként említi, hogy az okoseszköz-használatról a finommotorikus mozgások fejlettebbek, mint az előző generációnál [19]. Ezzel szemben az ismeretségi körömbbe tartozó tanítók, arról számoltak be, hogy az iskolába kerülő 6–7 éves gyerekek finommotorikája fejletlen. Az Alfa-generáció jellemzőinek felsorolásánál a fejlettebb finommotorika jellemzőt időzójelbe teszem, mert sem alátámasztani, sem cáfolni nem tudom, és a kutatásom szempontjából irreleváns.

Az Eduline 2021-ben adta közzé az Alfa-generáció: kik ők és mit akarnak? című cikkét, ahol a Wired Consulting (2017) által készített tanulmányra hivatkozva jellemzik az Alfa-generáció fizikai és társas kapcsolatait, elvárásait az egyéni igényeik és elvárásuk kielégítésére. Bemutatják, hogy a legfiatalabb nemzedék számára nem okoz gondot a mesterséges intelligencia, a virtuális asszisztensek, vagy később az önvezető járművek használata. Kiemelik továbbá, hogy az eddigi generációkhoz képes sokkal inkább elfogadóbb és tudatosabb nemzedék lesz a mostani [21]. A toleranciára és tudatosságra utaló jellemzők pillanatnyilag csak a jövőbe mutató következtetések, ugyanakkor a szinte csak a digitális térben való kommunikáció és kapcsolattartás, kapcsolatépítés káros hatása már most is érződik ezen generáció való világbeli szociális kompetenciáinál.

A fenti írásokban – melyek jól kiegészítik egymást, a fő jegyekben egyetértenek, az írók az elérhető szakirodalom és kutatások széles spektrumát vették alapul – így jellemezhetjük az Alfa-generáció tagjait.

- Fő eszközük az okoseszköz, melyet a többség már kicsi kora óta, akár 1,5 éves kora előtt használ.
- Az előző generációkhoz képest „finommotorikus mozgásaik fejlettebbek”, ugyanakkor audiovizuális csatornáik szegényebbé váltak.
- A multitasking, a nagyfokú figyelemmegosztás sokkal erősebben van jelen náluk, mint a Z-generációnál, ebből adódik, hogy figyelmüket nehezebben tudják egy dologra fókuszálni, figyelem- vagy részképességzavar is kialakulhat. Igényük az azonnali válaszokra sokkal erősebb.
- Életüket a virtuális térben töltik, csak ez képes az igényeiket kielégíteni. Fizikai kapcsolataik építése és fenntartása kortársaikkal csak sokadlagosak, a valós „offline” térben sokkal kevesebbet kommunikálnak, mint a korábbi nemzedékek. A pszichológusok az Alfákat a legmagányosabb generációként vetítik előre.
- A tanulási stílusuk és hatékonyságuk nagy mértékben fog függeni a technológiától, a használt auditív, vizuális és kinezetikus eszközöktől.
- Szívesen használnak különféle virtuális asszisztenseket, nem okoz számukra problémát robottal, mesterséges intelligenciával való kommunikáció.
- Feltehetően gond nélkül fogják az életük későbbi részeiben megjelenő újabb technológiákat kezelni.
- Az előző nemzedékekhez viszonyítva sokkal toleránsabb, tudatosabb generáció. A kutatók úgy vélik, hogy ők lesznek az elsők, akik számításba veszik saját hatásaikat a következő nemzedékre.

Z- és Alfa-generáció összehasonlítása

Az alábbiakban, röviden, táblázatos formában összefoglalom, hogy a két vizsgált nemzedéknek mik az azonos és mik az eltérő tulajdonságai. (1. táblázat) Vannak olyan jellemzők, amik jelen ismereteink szerint csak az egyik, vagy csak a másik generációnál fordulnak elő. Főként az Alfa-generációról vannak hiányos ismereteink, aminek okát a 2.1.2 pontban már részleteztem. A táblázat csak az összevethető tulajdonságokat tartalmazza összefoglaló jelleggel.

1. táblázat. Z- és Alfa-generáció összevethető jellemzői

Jellemző	Z-generáció	Alfa-generáció
digitális eszközök használata	alapvetően elfogadottak számukra, a mindennapi életük részei	
multitasking	szimultán több médium felhasználói	sokkal erősebb figyelemmegosztás, mint a Z-generációnál, figyelmüket nehezebben tudják egy dologra fókuszálni, figyelem- vagy részképességszavar is kialakulhat
igény az azonnali visszajelzésekre, válaszokra	jelen van	erős igény
kapcsolatok kezelése	életük jelentős részét az interneten élik, kapcsolataikat a virtuális térben építik és itt is tartják fenn azok zömét	életüket a virtuális térben töltik, csak ez képes az igényeiket kielégíteni, fizikai kapcsolataik építése és fenn-tartása kortársaikkal csak sokadlagosak, a valós „offline” térben sokkal kevesebbet kommunikálnak, mint a korábbi nemzedékek
belső képalkotás	szegényes	szegényesebb, mint a Z-generációnál

2.2.1 Tanári szerepek

A tanári szerepeket vizsgálhatjuk a társadalom, az intézmény, a szülők és a diákok oldaláról. A tanulók szemszögéből vizsgálva különbséget kell tenni a korosztályok között, hisz míg egy kisiskolás esetében még a pótszülői szerep iránti igény is megjelenik, addig a középfokú képzésben már inkább a kolléga, mentor, edző vagy támogató felnőtt szerepében megjelenő tanár tud hatékonyan együttműködve sikereket elérni a tanulás folyamatában. Ha feltennénk azt a kérdést, hogy mi a pedagógusok szerepe, akkor zömében azt a választ kapnánk, hogy tanítás és nevelés. Ez szinte teljesen megegyezik azokkal az azonosságokkal, amiket a régi idők pedagógusi szerepei és a maiak között találunk, annak ellenére, hogy a sok évszázad alatt ezek a szerepek, feladatok sokat változtak, alakultak. Pusztán csak a tudás átadásával kell kiegészíteni a fenti két jellemzőt, hogy az összehasonlítás eredményét megkapjuk. Részletesebb nagyításban azért kiderülne, hogy ezek mellett sok más egyéb feladatot is el kell látniuk a tanároknak, a szerepkörük nagyon komplex [22].

Több kísérlet történt arra vonatkozólag, hogy tipizálja a pedagógusszerepeket. Horváth Futó Hargita (2011): *Tanártípusok. Tanári szerepmodellek* című írásában összefoglalja ezeket a tanári viselkedést, szerepeket csoportosító elméleteket.

1.) Vizsgálhatjuk a tanári szerepeket a vezetési stílus szerint, hisz a pedagógus mindennapi munkája vezetői feladat, nap, mint nap tervez, szervez, irányít, ellenőriz és értékkel. Ehhez Lewin, Lippit és White 1938-as kísérletét említi Horváth, ahol vezetői stílusok hatását vizsgálták egy adott csoport eredményére. Három kategóriát használtak a minősítésére:

- a. autokratikus (tekintélyelvű) – minden kérdésben maga dönt és intézkedik, ő határozza meg a lépéseket és a feladatokat, valamint, hogy ki végzi el őket, értékelése szubjektív vagy személyes, viselkedése személytelen vagy barátságos, de nem nyíltan ellenséges.
- b. demokratikus – a csoporttal közösen dönt a feladatokról, lépésekről, bátorítja, támogatja a tagokat, értékelése objektív vagy reális, igyekszik beilleszkedni a csoportba, de a feladat megoldásában minimálisan vesz csak részt.
- c. laissez faire (ráhagyó) – a feladatok, lépések eldöntése szabadon, az ő részvétele nélkül történik a csoporton belül vagy egyénileg, biztosítja a szükséges eszközöket, kérdésekre válaszol, de csak ritkán és csupán kérésre szól hozzá a tevékenységhez, mindvégig kívülálló marad.

[22] Gaál G.–Jászi É. (2015): *Pedagógus-mesterség*. Eger: Líceum. <http://p2014-26.palyazat.ektf.hu/public/uploads/16-pedagogus->

[23] Horváth Futó H. (2011): Tanártípusok. Tanári szerepmodellek. *Hungarológiai Közlemények*, 42., (4.), pp. 75–88. https://epa.oszk.hu/02400/02401/00041/pdf/EPA02401_Hungarologiai_kozlemenyek_2011_04_075-088.pdf (2023. 12. 27.)

- 2.) 1976-ban Joseph Adelson olyan tipológiát állított fel, mely az attitűdök alapján csoportosította a tanárokat. Három ilyen csoportot különböztetett meg:
 - a. sámán – irányítóként a tanulók fölé helyezkedik, narcisztikus személy, az energia, az elkötelezettség jellemezi, meg tudja ragadni a gyermekek figyelmét, be tudja őket vonni az óra menetébe.
 - b. lelkész – határozott értékrendet közvetít, küldetéstudat jellemzi, az iskolai hierarchia részeként tekint magára, a tanulók morális és szellemi bizonytalanságát csökkenti, ugyanakkor szintén csökkenti a kreativitásra, spontaneitásra, személyiségük rugalmasságára, önálló ítélőképességükre való igényt is.
 - c. misztikus gyógyító – terapeutaként jelenik meg, ösztönözi próbálja a diákokat a saját személyiségük megváltoztatására.
- 3.) Egy másik csoportosítás szintén három típusba rendszerezi a tanári szerepeket. Ezek a típusok megfelelnek a pedagógus szociológiai funkciójának és párhuzamot tudunk vonni Adelson tipológiájával. Ezt a besorolást 1988-ban Trencsényi László hozta létre. Itt már megjelenik a pedagógus mellett a tanított tantárgy is, ettől is függ a szerepazonosulás.
 - a. nevelői-személyiségformáló típus (Adelson: misztikus gyógyítóhoz hasonló) – pl.: testnevelés, ...
 - b. tanári-szakemberi típus (Adelson: sámánhoz hasonló) – pl.: műszaki tantárgyak, matematika, rajz, ...
 - c. köztisztviselői funkció (Adelson: lelkész) – pl.: osztályfőnöki, magyar nyelv és irodalom.
- 4.) Találunk órávezetési technikákon alapuló csoportosítást is. Ezt Walter Doyle 1986-ban határozta meg. Elmélete szerint négy típusba lehet a pedagógusokat sorolni:
 - a. teherautó sofőrje – aktivizál, próbálja az akadályokat elhárítani, eltér az óra tervezett menetétől, kerüli a konfrontálódást, a rendbontókat nem fegyelmezi
 - b. terület védője – folyton fegyelmezi a rendbontókat, ezáltal az óra menete gyakran megtörik, ami újabb rendbontáshoz vezethet, a tekintélyi fellépésre és a nemkívánatos viselkedés ellenőrzésére helyezi a hangsúlyt, a hatalmát próbálja használni a rend fenntartásához
 - c. útkereső, útteremtő – aktivizál, hatékony rendszert próbál fenntartani, feloldja a feszültségeket, az általa létrehozott rendszer világos és előrelátható
 - d. gyengéd meggyőző és a felnőtt lelkiismeret képviselője – megpróbálja meggyőzni a tanulókat felnőtt jellegű felelősségükről, „éretlen” cselekedeteiket figyelmen kívül hagyja, sok időt fordít a normaszegő diákokra, egyéni kapcsolatokat épít ki a csoporttevékenységek terhére [23].

Egy másik megközelítés szerint a tanár lehet színész, tudós vagy lelkész. A színész a tanításra, mint előadásra, fellépésre tekint, ahol ő a főszereplő. Megpróbálja a tanulókat lenyűgözni, szórakoztatni, személyes varázsa alá vonni. A tudós a tudás átadását tekinti a fő feladatának, az általa tanított szakban nagyon elmélyült, az átadott ismeretek nagyon mélyek. Elsősorban a tudása iránti tisztelet motiválja a diákokat. A lelkész személyes viszonyra törekszik, a tantárgyat csak eszköznek tekinti, a tanítványok fejlődésével törődik [24].

Természetesen a valóságban nem találkozunk egyik típussal sem tisztán. Ezek megjelenése főként kevert, de vannak olyan esetek is, amikor a cél eléréséhez valamelyik típust kell akár szándékosan vagy ösztönösen „alkalmaznunk”. Napjainkban folyamatos és felgyorsult változás jellemzi világunkat, s a pedagógusoknak ebben a térben kell végezni a munkájukat. Azok a módszerek, technikák, készségek, attitűdök, amik az előző évszázadokban sikeressé tették a tanulási folyamatot, mára elavultakká váltak vagy háttérbe szorultak. A mai kor tanulóinál nem működnek, nem érik el a kívánt hatást. A 21. századra a tanári szerepek, megváltoztak, a technikai fejlődés magával hozta a tudás ártékelődését is. Ma már kijelenthetjük, hogy a tanárnak főként támogatói, mentori, facilitatori szerepe van, nem ő képviseli a tudás kizárólagos forrását. Ennek a szemléletnek a csírája már megjelent korábban Maria Montessori motiváló játék- és munkaeszközeiben vagy Dewey projekt módszerében. Az 1970-es években Varga Tamás nevéhez köthető a hazánkban megjelent felfedeztető matematikaoktatás, mely szintén ilyen szemléletet alkalmazott [24].

2.2.2 Paradigmaváltás a pedagógiában

A pedagógiában a 20. századig három, ma már négy paradigmát és a hozzá kapcsolódó didaktikai rendszert említenek a szakirodalmak. Ezek az *ismeretátadás*, a *szemléltetés* és a *cselekvés pedagógiája*, továbbá jelen korunkban megjelent a *hálózatalapú tanulás*. Ezek a didaktikai irányzatok más-más korokra voltak jellemzőek és paradigmaváltás kísérte a változást [25]. Ma is ilyen paradigmaváltás érhető tetten a pedagógiában, ezt Golnhofer Erzsébet (2021) fogalmazza meg átfogóan:

„A 21. században számos kihívással néz szembe az oktatás, gyorsan változó gazdasági, társadalmi, technológiai és kulturális közegben kell fejleszteni az oktatás eredményességét. Ennek egyik feltétele, hogy a tudásalapú társadalomban mindenki számára elérhető legyen a minőségi oktatás. A változásokhoz való alkalmazkodás

[24] Nádori G.–Prievára T. (2018): *21. századi pedagógia*. Budapest: Akadémiai. <https://mersz.hu/nadori-prievara-21-szazadi-pedagogia/> (2023. 12. 27.)

[25] Forgó, S. (2015): 2.2.1 Pedagógiai paradigmák, tanulási környezetek. In: Kis-Tóth L. (Szerk.): *Blended learning, tudásszervezés, hálózatalapú tudásmegosztás*. Kezek. Észak-Magyarország Felsőoktatási Intézményeinek Együttműködése. http://okt.ektf.hu/data/szlahorek/file/kezek/06_blend-ed_04_11/221pedagogiai_paradigmk_tanulsi_krnnyezetek.html# (2023. 12. 28.)

[26] Golnhofer E. (2021): A tanuló. In: Falus I.–Szűcs I. (Szerk.): *Didaktika*. Budapest: Akadémiai, pp. 139–182.

olyan pedagógiai paradigmaváltást igényel, amelyben kitüntetett szerepe van a tanulásközpontú szemléletnek.” [26]

Ennek a paradigmaváltásnak nem csak a didaktikai módszerekben, taneszközökben kell megjelennie, hanem a tanári szerepekben is.

3. Hipotézisek

Tegyük úgy, mint egy jó mérnök, aki a rábízott gyártási folyamat kimeneti eredményét kívánja megváltoztatni, jobbá tenni. Első lépésként megvizsgálja, hogy milyen részekből, részfolyamatokból, paramétereiből adódik össze az egész, majd megvizsgálja, hogy ezek változtathatók-e vagy sem és milyen ráfordítással, milyen eredmény érhető el. Hasonlóan, ha megvizsgáljuk, hogy mi szükséges a mai diákok sikeres tanításához, láthatjuk, hogy számos olyan didaktikai elemmel találkozhatunk, mint munkamódszerek, taneszközök, munkaformák, tananyag és így tovább. Ezek mellett megjelenik a pedagógus is, mint ember. Azt is górcső alá véve, hogy ezek közül melyik az, ami megváltoztatható, ezen belül is könnyen megváltoztatható és az eredményre is megfelelő hatással van, észrevehetjük, hogy a kör szűkül, hisz a tananyag központilag kiadott, a taneszközök zöme szintén adott vagy éppen nem elérhető az adott tananyaghoz, így nem változtatni kell, hanem létrehozni. Változtathatunk a módszereken, munkaformákon, elvégezhetünk újabb és újabb továbbképzéseket, lehetünk szakmailag sokkal képzetebbek, mind a szakterület, mind pedig a pedagógia oldaláról. Mint a 2.3 pontban említettem a szakmai tudás mellett a másik tényező az emberi hozzáállás. Ez is változtatható. Véleményem szerint ennek apró változtatásával, a tanulókhoz való viszony módosításával növelni tudjuk a folyamat kimeneti eredményét. Természetesen ehhez szükségesek a megfelelő didaktikai elemek és a szaktudás is, de ezek önmagukban nem elégségesek.

A kutatásom célja, valamint a 2.1.3 pontban lévő összehasonlítás alapján a következő hipotéziseket állítottam fel:

I. hipotézis: A Z- és Alfa-generáció azokat a tanárokat tekinti referenciaszemélynek, akik partnerként kezelik a diákjaikat, s kevésbé jelenik meg kommunikációjukban a tekintélyelvűség.

II. hipotézis: A középiskolai Z-generáció számára fontosabb a személyes kapcsolat

kialakítása a pedagógussal, mint az Alfa-generációnak, akik inkább az online platformokat részesítik előnyben a tanuláshoz.

4. Kvantitatív kutatás

A fenti pontokból világossá vált, hogy vannak különbségek a Z- és Alfa-generáció tagjai között, valamint az is, hogy az emberi hozzáállás is jelentős befolyással bír a tanulási folyamat eredményére. Az is látszik, hogy nem csak a didaktika oldaláról van szükség változásra a mai kor tanulóinak sikeres oktatásához. A Z-generációról már sok információ van nem úgy, mint a legfiatalabb nemzedék esetében. Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy a középiskolai oktatásba hamarosan érkező Alfa-generáció hasonló, eltérő vagy esetleg azonos elvárásokat támaszt a tanári szerepekkel kapcsolatban, mint az éppen „kifutó” Z-generáció. A vizsgálathoz olyan korosztályt kellett keresni, akik születésük alapján egyik vagy másik nemzedékhez tartoznak, ugyanakkor már rendelkeznek annyi tudással és tapasztalattal, környezeti hatással, ami lehetővé teszi, hogy képviseljék generációjukat, a feltett kérdéseket értelmezni és megválaszolni is tudják. Ez a Z-generáció esetében nem okozott problémát, ellenben az alfiakkal, akik legidősebb tagjai pillanatnyilag a 8. osztályban tanulnak. A generációváltás nem egyik napról a másikra megy végbe, mint azt az Alfa-generáció jellemzőinél már említettem. Ebből adódik, hogy a legfiatalabb nemzedék első éveiben született tagjai egyfajta átmenetet, keveréket képviselnek, s ez igaz lehet a Z-k utolsó szülőiteire is. Ha fiatalabb korosztályt szeretnénk vizsgálni, akkor az alsó tagozatos kisiskolások körében kellene a kérdéseket feltenni. Az ő elvárásai a tanári szerepekkel kapcsolatban viszont alapjaiban mások, mint a középiskolai tanulóknál, így az eredményeket nehezen vagy nem teljes egészében lehet összehasonlítani.

CÉLCSOPORT

A hipotéziseim, a fentebb leírtak és a rendelkezésre álló lehetőségek figyelembevételével a 6–12. osztályos tanulókat, születési dátum szerint, némi ráátartással, a 2003 és 2013 között világra jöttöket tekintem a populációnak.

Első körben a meglévő kapcsolataimra alapozva hozzáférés-alapú mintavételt választottam. Három intézményben végeztem a kutatást, ahol hozzávetőlegesen 2200 diák tartozik az általam megjelölt korosztályba, ők képviselik a vizsgálati populációt. Nem számíthattam arra, hogy az összes diák kitölti, érvényesen kitölti a kérdőívet, ezért a mintát az elemezhetőség, az intézménye ismerete és a fennálló kapcsolatomra alapozva becsléssel határoztam meg.

A választott tanulók és elvárt minta az intézmények szerint:

- általános iskola, 6–8. osztályos tanulók, 122 fő, minta: 61 fő (50%)
- gimnázium, 7–12. osztályos tanulók, 575 fő, minta: 115 fő (20%)
- szakképző iskola és technikum, 9–12. osztályos tanulók, megközelítőleg 1500 fő (A kutatás írásakor az intézmény nem rendelkezett érvényes statisztikai adattal, mely az osztálylétszámokon belül a korosztályokat is figyelembe vette.), minta: 270 fő (18%)

Feltehetőleg a tanulói, szülői és pedagógusi passzivitás miatt nem érkezett elfogadható mennyiségű válasz, így generációnkénti elemzés nem lett volna lehetséges. Ismerősök, kollégák és a közösségi oldalak bevonásával kiterjesztettem a kutatást a három intézményen kívülre, aminek eredményeként már statisztikailag elemezhető adatmennyiség jött létre. Az ily módon megkeresett potenciális válaszadók száma ismeretlen, ezért az eredeti mintát ($n=61+115+270=446$) tekintem mérvadónak.

A kérdőív

A kérdőívben nyolc kérdés található, melyek 2/2/4 arányban oszlanak el a demográfiai adatgyűjtés és a két hipotézis között. Integráltan tartalmazza a szülői és tanulói belegyező nyilatkozatot, melyek elfogadása nélkül nem lehetséges a kitöltés.

A kérdőív elkészítése és kitöltése a Google Forms segítségével valósult meg.

Az első két kérdés feleltválasztásos, demográfiai adatokra vonatkozik, ezek a generációk és iskolatípusok alapján történő elemzést teszik lehetővé.

A hipotézisek vizsgálatához, zárt kérdéseket alkalmaztam az egyszerűbb válaszadás és a könnyebb feldolgozhatóság végett.

A hipotézisekhez kapcsolódó kérdések a következők:

I. hipotézis

1. Neked ki számít jó tanárnak?
2. Szerinted mely tulajdonságok/dolgok kellenek ma ahhoz, hogy egy tanárt elfogadjanak és kedveljenek a tanulói?

A diákok ugyanazon 23 jellemzővel találkoztak az 1. és 2. kérdésnél. Ezeket kellett először Likert-skálával osztályozniuk, majd a számukra legfontosabb ötöt kiválasztaniuk.

II. hipotézis

3. Mennyire fontos számodra, hogy személyes kapcsolatot alakíts ki a tanáraidal, illetve oktatóiddal az iskolában?
4. Milyen formában szoktad keresni a tanárodat az alábbi esetekben?
5. Melyik állítás érvényes rád a tanáraidal való kapcsolattartás tekintetében?
6. Milyen sűrűn kommunikálsz személyesen (bármiről) az alábbi személyekkel?

A kérdések között van Likert-skála, feleltválasztásos és eldöntendő is.

Az írást a következő, májusi számban folytatjuk.

